

Monumenten beschermen, toegankelijkheid realiseren

28 mei 2010

Joeri Mertens
Gewestelijk Erfgoedambtenaar

Ruimte en Erfgoed – Onroerend Erfgoed

- Onroerend Erfgoed is een volwaardig onderdeel van **RUIMTE** en (onroerend) **ERFGOED** kortweg 'Ruimte en Erfgoed'.
- Er zijn 2 facetten:
  - Ruimtelijke Ordening – Gewestelijk stedenbouwkundig Ambtenaar (GSA)
  - Onroerend Erfgoed – Gewestelijk Erfgoedambtenaar (GEA)

Ruimte en Erfgoed – Onroerend Erfgoed

- ‘monumenten’-zorg = Onroerend Erfgoedzorg
- Disciplines:
  - archeologie
  - landschappen, ankerplaatsen
  - monumenten, stads- en dorpsgezichten

Ruimte en Erfgoed – Onroerend Erfgoed

- Processen:
  - beschermen
  - beheer
  - inventaris bouwkundig erfgoed Oost-Vlaanderen
    - Afgewerkt begin 2010
    - Nu takenpakket Vlaams Instituut Onroerend Erfgoed

Ruimte en Erfgoed – Onroerend Erfgoed

- Processen:
  - beschermen
  - beheer
  - inventaris bouwkundig erfgoed Oost-Vlaanderen

Onroerend erfgoed – beschermen

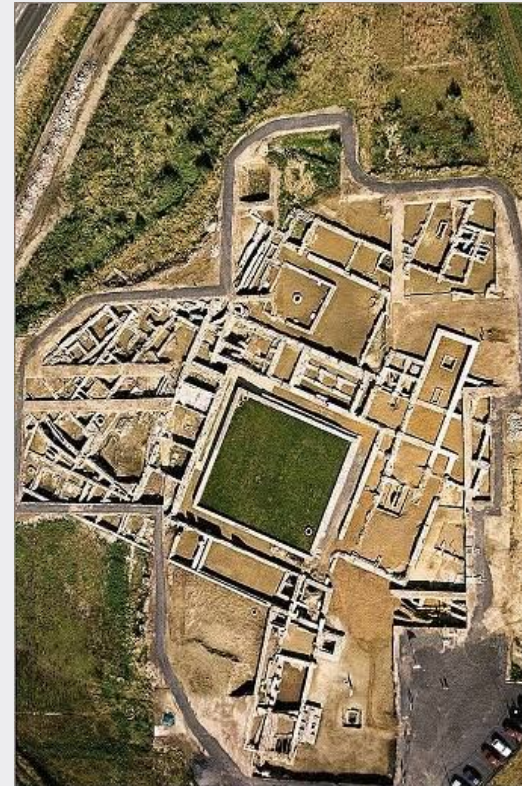
- Beschermingsprocedure
  - Inventaris van het erfgoed
  - Vooronderzoek
    - regionaal
    - thematisch
    - ad hoc (beschermingsaanvraag, individuele bescherming)
  - Beschermingsdossier
    - inhoudelijk dossier
    - selectiecriteria
    - beheersdoelstellingen
  - Voorlopige bescherming (1 jaar)
    - beschermingsbesluit
    - openbaar onderzoek
    - adviesaanvraag eigenaar(s) en overheden
    - adviesaanvraag KCML
  - Definitieve bescherming
    - definitief beschermingsbesluit

Sint-Niklaas Art Nouveauwoning

Onroerend erfgoed – beschermen

- Beschermingsprocedure – **erfgoedwaarden?**
  - Vooronderzoek
    - regionaal
    - thematisch
    - ad hoc (aanvraag, wachtlijst)
  - Beschermingsdossier
    - **inhoudelijk dossier**
    - selectiecriteria
    - **beheersdoelstellingen**
  - Voorlopige bescherming (1 jaar)
    - **beschermingsbesluit**
    - openbaar onderzoek
    - adviesaanvraag eigenaar(s) en overheden
    - adviesaanvraag KCML
  - Definitieve bescherming
    - **definitief beschermingsbesluit**

Oudenaarde – site Ename

Onroerend erfgoed – beschermen

- Beschermingscriteria
  - zeldzaamheid
  - gaafheid
  - authenticiteit
  - representativiteit
  - ensemblewaarde
  - contextwaarde
- beschermingswaarden
  - artistieke waarde
  - esthetische waarde
  - historische waarde
  - industrieel archeologische waarde
  - volkskundige waarde
  - sociaal-culturele waarde

Laarne – Kalkense Meersen

Ruimte en Erfgoed – Onroerend Erfgoed

- Processen:
  - beschermen
  - beheer
  - inventarisatie Oost-Vlaanderen werd begin 2010 afgewerkt (nu in takenpakket VIOE)

Beschermd erfgoed – beheer

Decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van
Monumenten en stads- en dorpsgezichten

Art11 § 3 – de eigenaars en vruchtgebruikers van een beschermd monument of van een in een beschermd stads- of dorpsgezicht gelegen onroerend goed, zijn ertoe gehouden, ... **het in goede staat te behouden en niet te ontsieren, te beschadigen of te vernielen.**

Beschermd erfgoed – beheer

Besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten.

Art 3 De volgende werken en werkzaamheden tot instandhouding en onderhoud zijn **verboden behoudens schriftelijke vergunning** van de Vlaamse Regering of haar gemachtigde: ...

Art 7 De eigenaar of vruchtgebruiker is verplicht het **interieur in goede staat te bewaren, het te vrijwaren voor beschadiging en vernieling** en alle werken te verrichten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding en het onderhoud

Art 8 De volgende werken tot instandhouding en onderhoud zijn onderworpen aan **een voorafgaandelijke schriftelijke vergunning van de Vlaamse Regering of haar gemachtigde**:

1° de uitvoering van werken of werkzaamheden die het **uitzicht of de indeling van het interieur** wijzigen

4° het verhogen, verlagen, wegnemen en/of vernieuwen van **bevloering en trappen**

5° het uitbreken, vernieuwen, aanpassen, verhogen of verlagen van **gewelven en plafonds**

7° het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen zoals ... **sanitair, liften, ...**

Beschermde erfgoed – beheer

Besluit van de Vlaamse regering van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium.

Art 6§1 Het is **verboden zonder** voorafgaande en schriftelijke **vergunning** van het agentschap **archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren.**

Art 25 §2 Het is **verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning:**

1° beschermde archeologische monumenten en zones te verwijderen of hun toestand te wijzigen

2° graafwerken of terreinwijzigingen ... uit te voeren in beschermde archeologische monumenten en zones

3° archeologische opgravingen, prospecties met ingrepen in de bodem en graafwerken uit te voeren met de bedoeling onroerende archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen en roerende archeologische monumenten te verzamelen of uit hun originele context te verwijderen.

Beschermd erfgoed – beheer

Besluit van de Vlaamse regering van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg.

Art 14 §2 De eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en vruchtgebruikers van een voorlopig of definitief beschermd landschap zijn verplicht door de nodige instandhoudings- en onderhoudswerken, **het in goede staat te houden, het niet te ontsieren, te beschadigen of te vernielen.**

Beschermde erfgoed – beheer

Besluit van de Vlaamse regering van 3 juni 1997 houdende algemeen beschermingsvoorschriften, advies- en toestemmingsprocedure ... voor beschermde landschappen

Art 3 van de algemene en specifieke beschermingsvoorschriften kan enkel worden afgeweken mits een gunstig advies wordt uitgebracht of toestemming verleend ...

Art4 §1 ... zijn eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en vruchtgebruikers gehouden tot:
2° onderhoud en instandhouding van tuin en parkstructuren zoals ... wegen en paden ...

Art 6 ... is verboden betreffende gebouwen of constructies en wegen:
1° het oprichten van een gebouw of eender welke constructie uit om het even welk materiaal
3° het plaatsen van eender welke verplaatsbare constructie
5° het aanleggen, verbreden, opbreken of afsluiten van wegen en paden
6° het verharderen van wegen en paden

Beschermde erfgoed - beheer

Onroerend Erfgoed heeft een dubbele taak

conservatie en behoud voor de toekomst

VERBOD

EN

een (be)geleide evolutie naar de toekomst

VERGUNNING

Erfgoed en toegankelijkheid

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid (02/09/09)

- §1. Dit besluit is van toepassing op het bouwen, herbouwen, verbouwen of uitbreiden van constructies, of delen ervan, die **publiek toegankelijk** zijn en waarvoor een stedenbouwkundige vergunning vereist is.
- §2. Dit besluit is **niet van toepassing** op:
  - 3° ... vergunningsplichtige handelingen die worden geadviseerd door de gewestelijke erfgoedambtenaar van het agentschap RO-Vlaanderen van het Vlaams Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, op grond van een decretale of reglementaire adviesverplichting voor aanvragen met betrekking tot **voorlopig of definitief beschermde monumenten of archeologische monumenten** of voor aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in **voorlopig of definitief beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen, ankerplaatsen of archeologische zones** of voor aanvragen met betrekking tot het **varend erfgoed**;

Erfgoed en toegankelijkheid

- Onroerend Erfgoed is pro toegankelijkheid voor iedereen
- Voorafgaandelijk moeten wel enkele belangrijke vragen gesteld én beantwoord worden

Beschermd erfgoed en toegankelijkheid

- Kan alle erfgoed wel toegankelijk zijn?
- Moet erfgoed toegankelijk zijn?

De Lieve

Beschermd erfgoed en toegankelijkheid

- Kan alle erfgoed wel toegankelijk zijn?
Leent het erfgoed zich tot toegankelijkheid?
- Moet erfgoed toegankelijk zijn?

Beschermd erfgoed – toegankelijk ?

- Is een site van die aard om voor iedereen toegankelijk te zijn?
archeologische sites

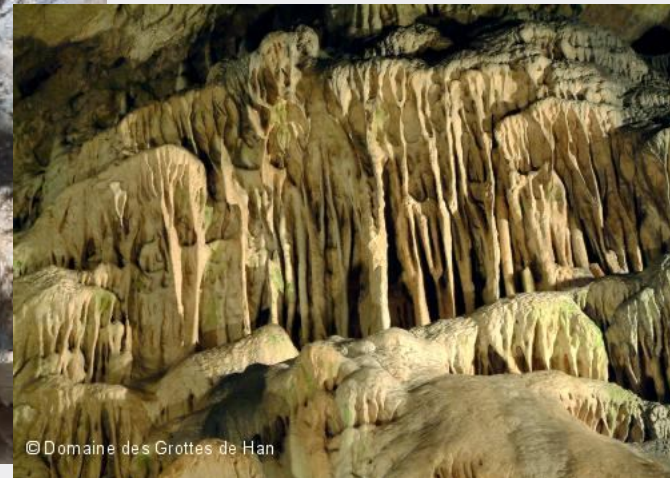
Egypte – Gizeh

Peru – Machu Pichu

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Is elke site van die aard om voor iedereen toegankelijk te zijn?
Landschappen en Natuurmonumenten

Han-sur-Lesse - grotten

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Is elke site van die aard om voor iedereen toegankelijk te zijn?

Architectuur

Gent – Kelderwandeling

Antwerpen - Ruinenwandeling

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

RUIMTE
ONROEREND
& **ERFGOED**

Beschermd erfgoed en toegankelijkheid

- Kan alle erfgoed wel toegankelijk zijn?
- Moet erfgoed toegankelijk zijn?

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
  - Ruimte en Erfgoed stelt geen eisen naar toegankelijkheid. Conservatie primeert.
  - (privé-)eigenaar beslist over functie en toegankelijkheid.
  - Laat een site veelvuldig gebruik toe?
  - Universele waarde van de site
  - Is openstelling van een geheel of deel van een site een meerwaarde?
  - Zijn site en functie compatibel?
  - Is er een goede organisatie (mogelijk)?

Beschermd erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
Ruimte en Erfgoed stelt geen eisen naar toegankelijkheid.
Conservatie primeert.

Aalst – Woning Pieter De Bruyne

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
(privé-) eigenaar beslist over openstelling en toegankelijkheid.
vrijwillige basis !

Wannegem-Lede - kasteel

Laarne - Waterburcht

Beschermd erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
Laat een site veelvuldig gebruik toe?

Rome – Sint-Pietersplein

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

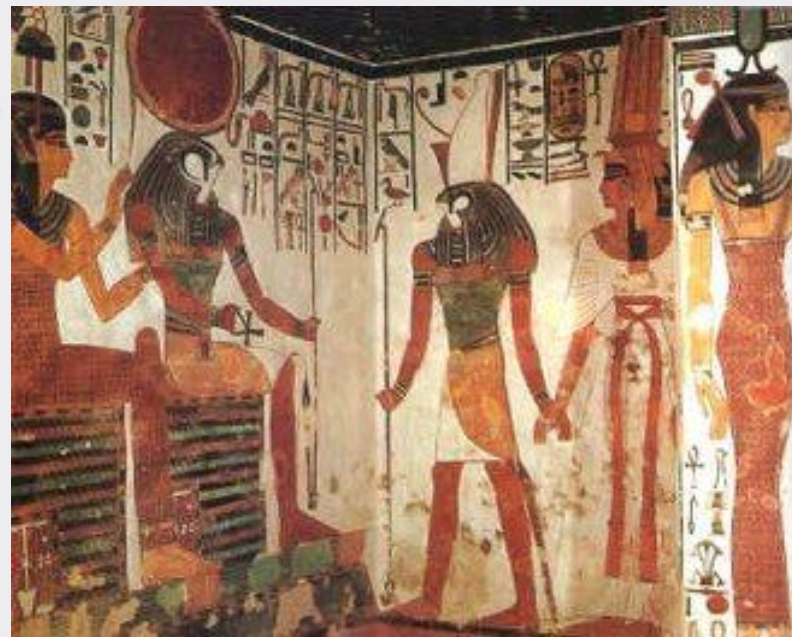
Neuschwanstein – schloss
Versailles - spiegelgallerij

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
Laat de universele waarde van de site publiek toe?

Egypte – graf van Nefertari

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

Lascaux – prehistorische grotten

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

- Moet erfgoed constant toegankelijk zijn voor iedereen?
Is er een meerwaarde bij bezoek?

Brussel – Zwarte toren

Herzele – de burcht

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

Gent - drietorenrij

Beschermd erfgoed – toegankelijk ?

- Moet een beschermde site toegankelijk zijn voor iedereen?
Zijn site en functie compatibel? Is er een goede organisatie mogelijk?
  - organisatie vertrekkend vanuit monument en niet het programma:
    - vergaderlokalen op benedenverdieping
    - geen polyvalente / publieksgerichte ruimtes op zolders en in kelders
    - secundaire functies (sanitair, keuken, entree, ...) in bijgebouwen of nieuwbouw
    - musea, bibliotheken op bovenverdieping ?

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

Aalst - Schepenhuis

Beschermde erfgoed – toegankelijk ?

Gent- Sint-Pietersabdij

Beschermd erfgoed – toegankelijk ?

- Erfgoed en toegankelijkheid kan problematisch zijn om een veelheid aan redenen !
- En toch zijn er oplossingen ...

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Doelgroepen
  - Personen met een fysieke handicap
  - Personen met een auditieve handicap
  - Personen met een visuele handicap
  - Personen met een verstandelijke handicap

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Doelgroepen
  - Personen met een fysieke handicap
  - Personen met een auditieve handicap
  - Personen met een visuele handicap
  - Personen met een verstandelijke handicap

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Toegankelijkheid en circulatie hoeft niet noodzakelijk in het gebouw
- Toegang voor iedereen op dezelfde plaats

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Parijs - Louvre

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Lovendegem – Kasteel Diepenbroeck
Lochristi – Pastorie Zaffelare

Beschermd erfgoed – toegankelijk !?

Gent - MSK

Beschermd erfgoed – toegankelijk !?

Gent – ‘Museumplein’

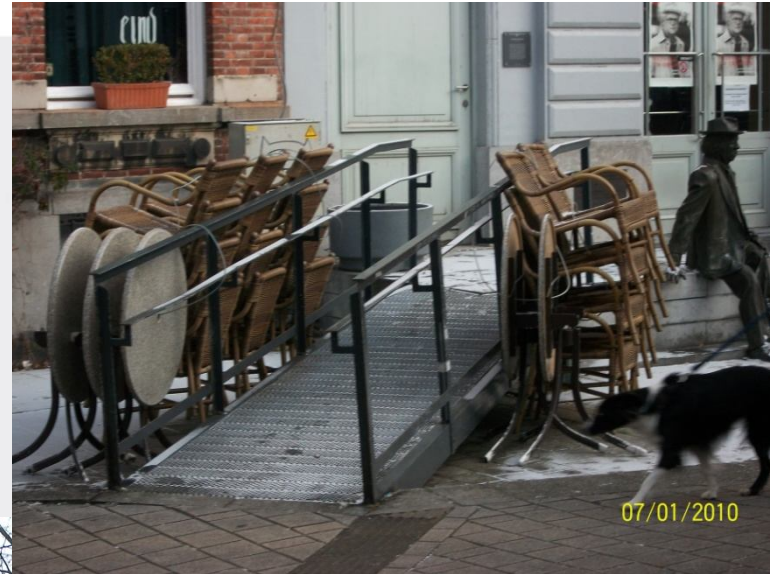

Beschermd erfgoed – toegankelijk !?

Gent – HIKO

Gent - Minardschouwburg

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

Gent - justitiepaleis

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

Sint-Niklaas – Park Walburg

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Beveren – De Sroopers

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Doelgroepen
  - Personen met een fysieke handicap
  - Personen met een auditieve handicap
    - goede verlichting – liplezen
    - ringleiding
  - Personen met een visuele handicap
  - Personen met een verstandelijke handicap

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Doelgroepen
  - Personen met een fysieke handicap
  - Personen met een auditieve handicap
  - Personen met een visuele handicap (blinden en slechtzienden)
  - Personen met een verstandelijke handicap

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Goede verlichting

Beveren – Fort Liefkenshoek

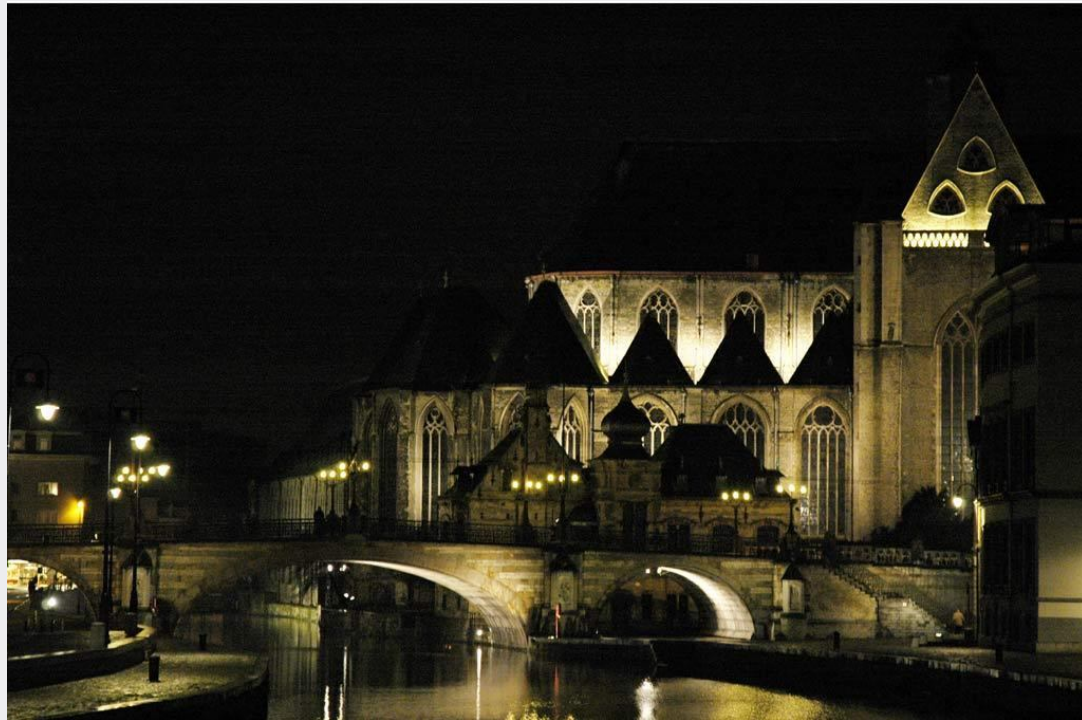

Gent - Stadhuis

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

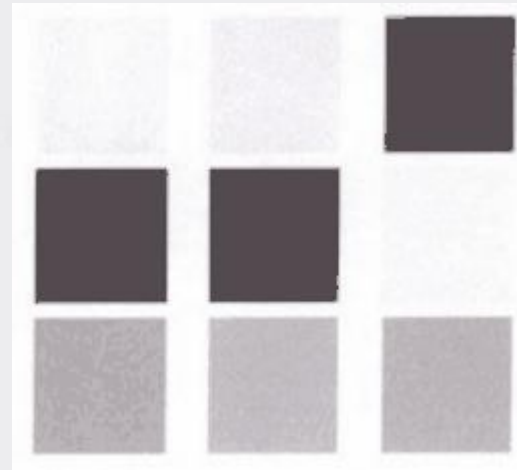
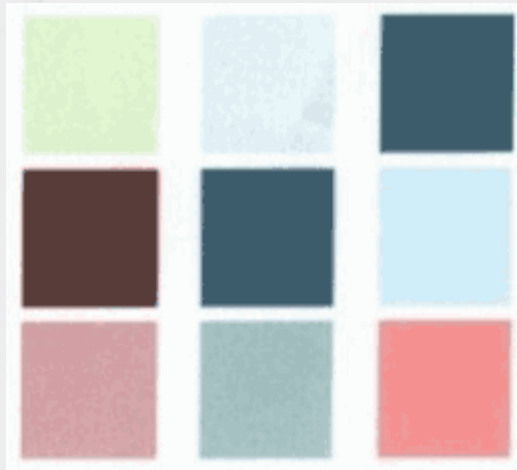
- Goede verlichting

Gent – Sint-Michielsshelling

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Kleurgebruik

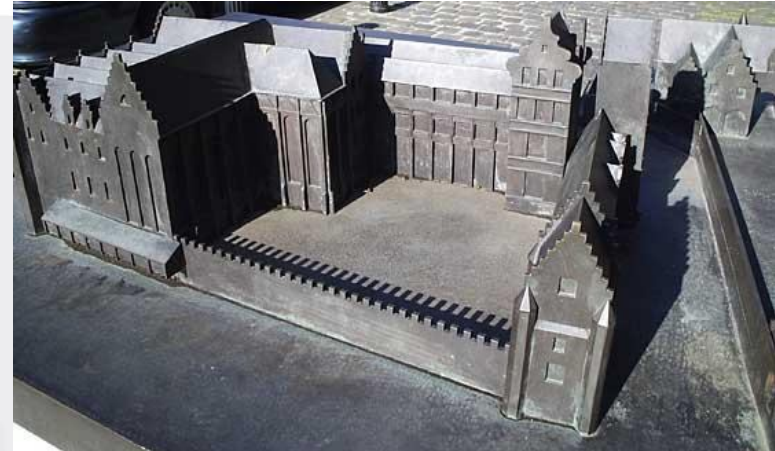
Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Modieus maar visueel vriendelijk ?

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Maquette

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- audiodescriptie

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Doelgroepen
  - Personen met een fysieke handicap
  - Personen met een auditieve handicap
  - Personen met een visuele handicap (blinden en slechtzienden)
  - Personen met een verstandelijke handicap

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Personen met een verstandelijke handicap

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Alternatieve toegankelijkheid ?
  - bezoekerscentra en musea
  - tentoonstellingen
  - Enscenering / reenactment
  - website
  - publicaties
  - CD-uitgave mbt orgels, beiaarden

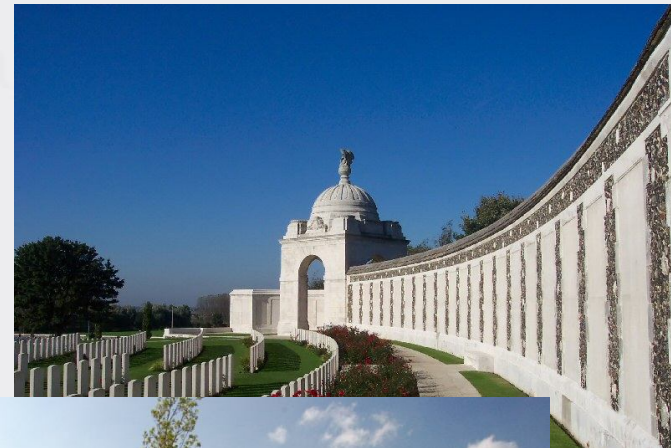
Beschermd erfgoed – toegankelijk !

- Alternatieve toegankelijkheid?
bezoekerscentra en musea

Ename

Tyne Cot Cemetary

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Alternatieve toegankelijkheid ?
tentoonstellingen

Gent - MIAT

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Alternatieve toegankelijkheid ?
Enscenering / reenactment

Oudenaarde 1708

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Toegankelijkheid is ook een doelgroepgericht educatief project!

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

- Toegankelijkheid op maat !

D'Hane-Steenhuyse

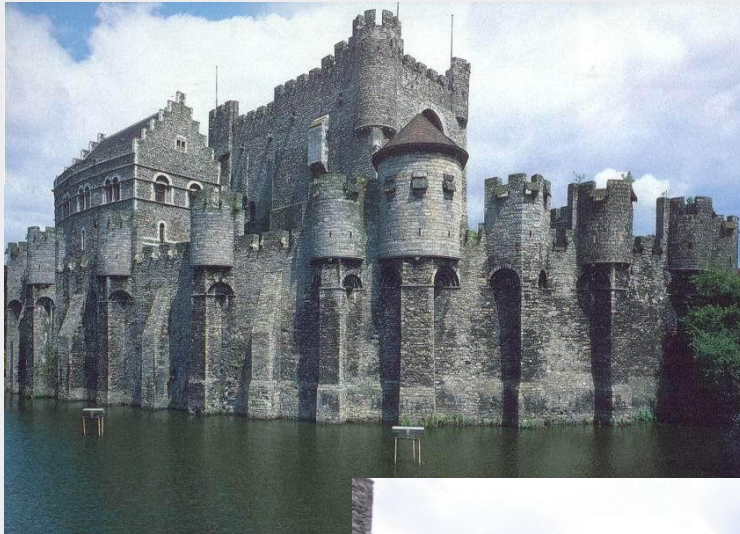
Kasteel Doornenburg

Beschermd erfgoed – toegankelijk !

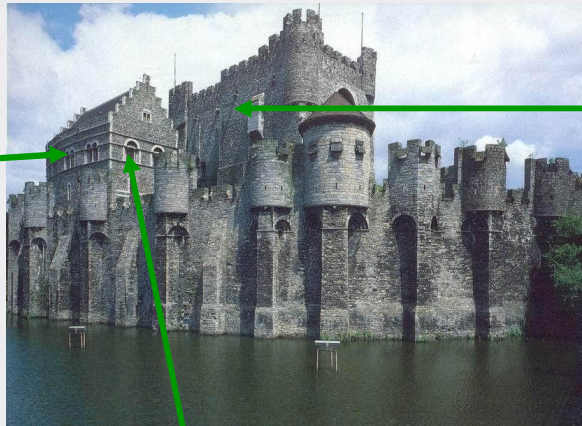
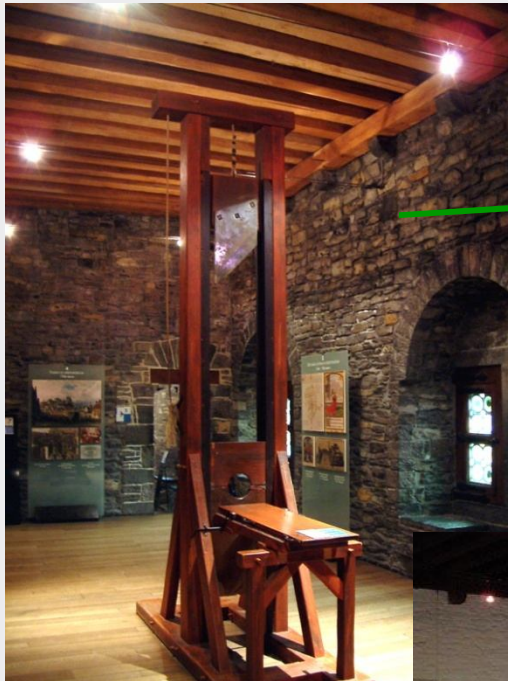
toegankelijkheid, meer dan een open deur !!!

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Toegankelijkheid, meer dan een open deur !!!

Beschermde erfgoed – toegankelijk !

Toegankelijkheid, meer dan een open deur !!!

foto charles strijd ©